

**Politi- og gadeplansarbejdets forebyggelsesprojekt med 'indvandrerer'
mellem tillid og mistillid, civilisering og de-civilisering?**

Trangeled Larsen, Anne Sofie; Øland, Trine

Published in:
Tidsskrift for professionsstudier

Publication date:
2016

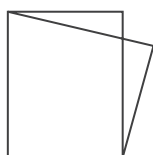
Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Trangeled Larsen, A. S., & Øland, T. (2016). Politi- og gadeplansarbejdets forebyggelsesprojekt med 'indvandrerer': mellem tillid og mistillid, civilisering og de-civilisering? *Tidsskrift for professionsstudier*, (22), 96-106.

Politi- og gadeplansarbejdets forebyggelsesprojekt med 'indvandrerer'

– mellem tillid og mistillid, civilisering og de-civilisering?

Anne Sofie Trangeled Larsen, stud.mag. og Trine Øland, lektor, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet

Tim er politibetjent og har igennem mange år lavet kriminalpræventivt arbejde. Han fortæller, at denne del af politiarbejdet har fået flere og flere økonomiske ressourcer gennem årene og tilmed er vokset i omfang internt i politiet. Men han fortæller også om en mere omfattende faglig optur, hvor andre faggrupper som socialarbejdere og lærere ønsker at samarbejde med dem i kriminalpræventiv afdeling. Tim definerer kriminalitetsforebyggelse i modsætning til politiarbejdets 'brand-slukningsopgaver' og ydermere som det at arbejde med bekymrende adfærd generelt, samtidig med at 'indvandrergruppen' er overrepræsenteret i arbejdet.

Tim er interviewet i forbindelse med en større undersøgelse af 48 velfærdsarbejders symbolske grænsearbejde i relation til flygtninge og indvandrere, kaldet *Feltet for velfærdsarbejde målrettet 'indvandrerer'*, hvor elementer af den danske velfærdsstats praksisformer og processer undersøges gennem studiet af velfærdsarbejde med flygtninge og indvandrere.¹ I denne artikel anvender vi 6 af de 48 interview, nemlig dem der omhandler kriminalitetsforebyggende velfærdsarbejde, dvs. trygheds- og sikkerhedsskabende arbejde i udsatte og marginaliserede lokalmiljøer udført af politi- og gadeplansarbejdere. Vi fokuserer empirisk på disse velfærdsarbejdere, fordi de adskilte sig fra andre

velfærdsarbejdere, der indgik i den større undersøgelse. Som Tims fortælling illustrerer, vinder det kriminalpræventive arbejde terræn, og det er præget af 'optursfortællinger', hvorimod andet velfærdsarbejde såsom alment socialt, pædagogisk og psykologisk arbejde i vores større undersøgelse, repræsenterer forskellige former for stilstand eller 'nedtursfortællinger', der kredser om en svunden tid og tidligere tiders faglige opture. Vi blev nysgerrige på, hvad der karakteriserer dette relativt økonomisk stærke og terræn-vindende velfærdsarbejde ud fra en antagelse om, at vi gennem et studie af dette arbejde kan få et væsentligt og nyt indblik i, hvordan velfærdsstatens styring af borgernes adfærd aktuelt fungerer. Dermed kan vi få indsigt i, hvordan velfærdsarbejdet fungerer sociologisk i sine orkestreringer af forestillinger om passende adfærd, tilhørsforhold, fællesskab og borgerskab i relation til allerede marginaliserede borgere og boligområder.

Den danske velfærdsstat – forstået som en 'socialdemokratisk' velfærdsstat med principper om universalisme og sociale rettigheder til alle uanset status – har generelt stået for at fremme lighed i status, hvilket af flere velfærdsstatsforskere anses for at have kultiveret og skabt en vis solidaritet i nationen indadtil (fx Esping-Andersen 1991: 23-29). Derfor kan velfærdsstaten også beskrives som et integrations- og civiliseringsprojekt, hvilket såkaldte marginaliserede boligområder og generelt flygtninge- og indvandrergupper i særlig grad mærker, fordi de udfordrer velfærdsstatens integrationsprojekt og udsættes for skærpede nationalstatslige interventioner (Johansen 2013: 57; Jöncke 2011: 35). Men universalismen har også betydet, at alle borgere principielt er, kan gøre krav

på velfærd, og for at minimere udgifter og sikre, at alle som skatteborgere accepterer at støtte systemet, så har den universelle velfærdsstat været ledsaget af et omfattende forebyggelsesarbejde med sundhedsplejersken som spydspids (Buus 2001), men udført af et net af velfærdsarbejdere (Larsen og Øland 2011).

Forebyggelsestænkningen går ud på proaktivt at socialisere og opdrage alle til at opbygge deres individuelle kapacitet for individuel uafhængighed, hvorved der på paradoksalt vis opstår 'retningslinjer' for individualitet. Heraf følger bl.a. mantraet om fuld beskæftigelse, men altså også et fokus på forebyggelse af at sociale problemer opstår for individer. På den måde ledsages universalismen af en særlig form for liberal tænkning (Esping-Andersen 1991: 28), der fremhæver arbejde, funktionalitet og produktivitet, og dermed en særlig individuel adfærd. Den 'socialdemokratiske' universelle velfærdsstat involverer med andre ord også en opmærksomhed på nationalkulturel kultivering og formning af individuel uafhængighed og produktivitet, og forebyggelsesstrategier er centrale til opnåelse af begge.

I denne artikel undersøger vi som allerede nævnt en bestemt slags forebyggelsesarbejde, nemlig det der udføres af kriminalpræventivt politi og gadeplansarbejdere, og hvor indvandrerungdom i særlig grad er i opmærksomhedsfeltet. I kraft af dette empiriske fokus bliver det muligt at identificere, hvordan det terræn-vindende (kriminalitets)forebyggende velfærdsarbejde kan siges at udstikke retningslinjer for den særlige individuelle adfærd, der således forudsættes i velfærdsstaten i dag. Formålet er at stille skarpt på, hvordan dette (kriminalitets)forebyggende velfærdsarbejde

fungerer sociologisk i et spekter mellem civilisering og de-civilisering (Larsen 2015, Øland 2015). Som det fremgår af analysen, spiller borgerens markering af uforbeholden tillid til velfærdsstatens velfærdsarbejdere en paradoksalt rolle for, hvorvidt og hvordan forebyggelsesprojektets inkluderende civiliseringsbestrebelse lykkes.

Forebyggelsesarbejdets sociale panoptisme

Velfærdsarbejdet og dets forebyggelsesarbejde er påvirket af en generel tendens til at indføre straffe- og sikkerhedspolitikker i relation til 'problemområder' og marginaliserede befolkningsgrupper, men på en særlig måde der i Danmark (og Europa generelt) ikke ligner den amerikanske tendens, men snarere kan formuleres som en social panoptisme, dvs. som en panoptisk logik, der ikke nødvendigvis og alene fokuserer på gengældelse og segregation, selvom dette dog spiller en vis rolle, når det gælder i forvejen problematiserede indvandrergrupper og 'problemområder' – også i Europa (Wacquant 2001: 84). I Danmark kan man sige, at der er et net af velfærdsarbejdere, der aktivt tager del i både at beskytte og kontrollere befolkningsgrupper, der i forvejen antages at være problematiske, som fx 'indvandrerungdom', og samtidig skabe tryk og sikkerhed for alle. Velfærdsarbejderne har både sociale og menneskelige midler til at udøve både beskyttelse og kontrol. På samme tid tager de del i at definere bekymrende adfærd og normal adfærd, når de observerer 'tegn på fare' eller 'asociale' signaler som *antages at føre til* kriminalitet eller utrykthed. I Danmark, såvel som i andre lande (fx McCarthy 2014), udføres dette velfærdsarbejde i stigende grad af politi- og gadeplansar-

bejdere.

Den danske velfærdsstats sociale politikker blev især udviklet efter anden verdenskrig og kulminerede med Bistandsloven i 1976. Denne lov rettede sig både mod at beskytte og rehabilitere 'de funktionelt afvigende' for at de kunne få et bedre (og mere normalt) liv (Nissen et al. 2015), og 'opsøgende arbejde' var nævnt som en interventionsform i Bistandsloven (Hansen 2014: 53). Nogle år tidligere, i 1971, blev Det Kriminalpræventive Råd (DKR) etableret i Danmark med en bred og ekspansiv kriminalitetsforebyggelsestænkning (Borch 2005). Kriminalitetsforebyggelse var fra starten sammenvævet med bredere pædagogiske og opdragelsesmæssige programmer. DKR skulle ikke blot modvirke kriminalitet, men forebygge asocial eller afvigende adfærd i bred forstand. Hertil blev SSP-samarbejdet etableret i 1977 med det mål at skabe en koordineret og bred forebyggelsesindsats, hvor skole, socialforvaltning og politi var involveret, og som Christian Borch bemærker, blev det sigende formuleret, at indsatsen også skulle forebygge kriminalitet (Borch 2005: 98), hvilket fortsat gør sig gældende i form af en model for forebyggelse, der består af såkaldt 'opbygning', dvs. opbygning af gode trygge og udviklende vilkår for alle i samfundet; 'forebyggelse', dvs. hindring af uønskede tilstande og hændelser; og endelig 'kriminalitetsforebyggelse', dvs. forebyggelse af og reduktion af kriminalitet (DKR 2012: 8-11).

Kriminologer og andre har diskuteret betydningen af at et politi, som ekspanderer, og som har bedre økonomiske betingelser, end alment socialt arbejde har, involveres i forebyggelse, socialt arbejde og brede socialpolitiske spørgsmål (fx Johansen og Lihme 1989, Christie

2001), og bl.a. har det været påpeget at SSP-samarbejdets prognosetænkning grundlæggende skaber mistillid til børn og unge og medvirker til at kriminalisere dem 'før de[t] har fået hænderne op af bukselommen' (Koch 1989:11). Samtidig underprioriteres det generelle sociale arbejde og et fokus på kollektive løsninger af sociale problemer. (Kriminalitets)forebyggelse, med politibetjente som de mest kraftfulde aktører, er og bliver i stigende grad således vævet ind i en bred og omfattende velfærdsstatslig forebyggelses- og opdragelsestænkning, som bl.a. i kraft af velfærdsarbejderen opsøgende arbejde kan beskrives som indeholdende nye aspekter af social panoptisme.

Analytisk fokus

Til at indfange, hvilke forestillinger om den særlige individuelle adfærd, der ligger i forebyggelsestænkningen, anvender vi Norbert Elias og hans civiliseringsbegreb (Elias 2000). Med Elias får vi nemlig blik for de normer, værdier og idealer, som ligger i det forebyggende velfærdsarbejde, og hermed bliver det muligt at fokusere på, hvilken individuel adfærd der foretrækkes, og hvilken adfærd der ønskes at forebygge mod. Det forebyggende velfærdsarbejde forstås altså hermed som en art civiliseringsprojekt. Elias beskriver civiliseringsprocesser som udviklingen af normer for distingveret opførsel (Elias 2000: 454). Han beskriver civilisering som processer, hvorved vi må forstå, at der ikke er noget endegyldigt mål for civiliseringen. Civilisering omfatter ikke universelle værdier eller alment gældende normer for opførsel (Elias 2000: 456), men hvad der opfattes som civiliseret afhænger af tid og sted (Gilliam & Gulløv 2012: 11). Civiliseringsbegrebet kan altså give et indblik i et samfunds

opfattelse af det civiliserede menneske på et givent tidspunkt, samt hvilke normer, omgangsformer og idealer der anerkendes og anses som civiliserede. Der laves altså et skel mellem, hvad der forstås som civiliseret opførsel, og hvad der ikke forstås sådan. Elias påpeger, at muligheden for disintegration eller de-civilisering altid er latent til stede, og derfor ligger der et implicit paradoks i civiliseringsbestræbelsen (Elias 2000: 432). I civiliseringsbegrebet ligger en almengørende påstand: I et samfund er der nogle forståelser af det sociale, det ordentlige og det gode som noget objektivt og almengyldigt, og dette kan forstås som en inklusiv og ekspansiv bestræbelse. Civiliseringsbegrebet har med andre ord en dobbelt karakter; som både en foreskrivende universalistisk bestræbelse og distingverende normsætter, og dermed er det særligt velegnet til analytisk at indkredse velfærdsarbejdets indbyggede normer for opførsel. Elias påpeger, hvordan det kan ses i historien, at grupper af højere social stand gennemgående har været optaget af at ville opdrage de uciviliserede i deres eget verdensbillede og samtidig at ville opretholde deres egen høje rang ved at markere forskelle og distance. I denne distinktive markering kan der ligge en eksklusion, der kan modvirke den inklusive bestræbelse (Gilliam & Gulløv 2012: 35, 36). Dette er særligt interessant for denne artikels analyse, da det forebyggende arbejde kan siges at have en opdragende karakter, og dermed kan den implicitte opdragelse siges at bero på nogle værdier, normer og forståelser af uciviliseret opførsel, der netop søges at forebygge mod. Velfærdsarbejdets "civiliseringsprojekt" og ønske om at skabe og forme civiliserede mennesker indebærer derfor også en markering af

Formålet er at stille skarpt på, hvordan dette (kriminalitets)forebyggende velfærdsarbejde fungerer sociologisk i et spekter mellem civilisering og de-civilisering.

det uciviliserede, som kan virke ekskluderende og stigmatiserende trods civiliseringsprojektets inkluderende intention. Dette er kimen til at forstå, hvorfor civiliseringsprojekter ikke altid lykkes, og hvorfor nogle forbliver "uciviliserede" i civiliseringsprojektets øjne.

I det følgende fremanalyserer vi, hvilke kategorier i form af værdier, normer og forståelser vedrørende civiliseret og uciviliseret opførsel og adfærd der er vævet ind i kriminalitetsforebyggelsens opdragende velfærdsarbejde. Analysens kategorier udspringer af interviewene, når de læses med vores analytiske fokus på velfærdsarbejdets indbyggede normer for distingveret opførsel, som med Elias udgør tegn på civilisering. Interviewene er foretaget som sociologiske interview med det formål at kunne fremanalysere symbolsk grænsearbejde i bred forstand, herunder kategorier omhandlende idealer og normer for individuel adfærd på tværs af interviewene, hvorfor samme analytisk orienterede interviewguide er anvendt til alle interview (Lamont & Swidler 2014). Interviewguidens spørgsmål drejede

sig om, hvordan interviewpersonerne afgrænsede deres velfærdsarbejde med flygtninge og indvandrere, samt om hvordan de i sammenhæng hermed karakteriserede flygtningen og/eller indvandrerens behov og potentialer for at modtage deres velfærdsarbejde. Interviewtransskriptionerne fylder i alt 131 sider, linjeafstand 1.15, og de er gennemlæst med et analytisk fokus på normative markeringer af 'rigtig' og 'forkert' opførsel. Efterhånden har markeringerne kunnet grupperes i tre kategorier vedrørende normer for individuel adfærd i det kriminalitetsforebyggende arbejde, og de fremstilles ved hjælp af eksempler fra empirien nedenfor.² Men først en nærmere præsentation af interviewpersonerne og det empiriske materiale.

Det empiriske materiale

Det konkrete empiriske materiale er seks interview med henholdsvis tre politimænd og tre gadeplansarbejdere³, der alle arbejder i Københavnsområdet. Analysen af interviewene går på tværs af de seks interviewpersoner og går

således også på tværs af hhv. politi og gadeplansarbejdere og de institutionelle positioner, der kunne knytte sig til disse bestemmelser – eksempelvis gadeplansarbejdets karakter af at være en såkaldt præ-profession, eventuelt på vej til at konstituere sig som gruppe og med særlig kompetence indenfor et specifikt velfærdsområde, der fungerer delvist på et marked indenfor staten (Brante 2013: 7). Hermed brydes på en vis måde med professionsforskningen og til dels professionssociologiens tendens til at fokusere på enkeltstående og velafgrænsede professioner med tilhørende uddannelser og vidensgrundlag – for netop at skabe et rum for bredere sociologiske analyser af velfærdsarbejdet og dets tværgående strukturer.⁴ Den tværgående analyse giver nemlig adgang til at forstå den rolle, velfærdsarbejdet og velfærdsprofessionerne spiller i velfærdsstatens orkestrering af forestillinger om fællesskab og borgerskab og forandringer af samme. Politimændenes kriminalpræventive arbejde fordeler sig på gadeplan, undervisning og hjemmebesøg: *Tim,*

der er uddannet politibetjent i 1980 og siden indenfor kriminologi, arbejder med kriminalpræventivt arbejde, dets udvikling og mål, hovedsagelig fra kontoret, og han underviser yngre politimænd i kriminalpræventivt arbejde; *Sally*, der er uddannet politibetjent i 1986 og siden som lærer, tager sig for det meste af den kriminalpræventive undervisning i skole-regi; og *Bo*, der er uddannet politibetjent i 1989, tager sig primært af hjemmebesøg hos de kriminalitetstruede unge og deres familier. De tre gadeplansarbejdere er *Said*, *Atif* og *Erika*. *Said* er tidligere "rod" og "selvlært" gadeplansarbejder, for nylig uddannet som pædagog og arbejder nu i en gadeplansorganisation i kommunalt regi. *Atif* er også "selvlært" gadeplansarbejder siden 2004, har oprindeligt en teknisk uddannelse og arbejder nu i en privat gadeplansinstitution, der får opgaver af kommunen. *Erika* er uddannet socialrådgiver i 1983 og arbejder som beboerrådgiver i et stort socialt boligbyggeri. De er alle organiseret i lokalt forankrede tværprofessionelle netværk som fx SSP. De seks er udvalgt, så de dækker forskellige funktioner og aktiviteter af det sikkerheds- og tryghedsskabende velfærdsarbejde, og det samlede materiale giver således et varieret indblik i forskellige elementer af det ekspanderende kriminalitetsforebyggende velfærdsarbejde.

Normer for individuel adfærd i det kriminalitetsforebyggende arbejde

Analysen kan opsummeres i tre overordnede kategorier, der indrammer de civiliseringsbestræbelser, der er vævet ind i det kriminalitetsforebyggende velfærdsarbejde, nemlig bestræbelser på at udvirke *kulturelt* passende opførsel/ adfærd, en *moralisk* stærk karakter samt markeringer af upassende *stedlig* place-

ring. De tre kategorier er altså blevet til gennem analytisk induktivt arbejde med empiriens udsigelse, og kategorierne fremstilles nu ved hjælp af eksempler fra det empiriske materiale.

Kulturelt passende opførsel

Helt gennemgående kommer det til udtryk i interviewene, at der kræves en særlig opførsel/adfærd for at blive forstået som et civiliseret menneske. Ofte anvendes frasen "at opføre sig ordentligt" som en markør for, hvad det vil sige at have en passende opførsel og altså være et civiliseret menneske. Ofte fremtræder det ikke med særlig stor klarhed, hvad det vil sige at opføre sig ordentligt, men det bliver talt frem som noget objektivt og almengyldigt, som alle ved hvad er. Dermed kan man sige, at det civiliserede menneske konstant er til stede som en markering. Som *Elias* påpeger, omfatter civilisering ikke universelle værdier eller alment gældende normer for opførsel, men afhænger af tid og sted. Markeringen og uklarheden i velfærdsarbejdernes udtalelser kan virke ekskluderende, for selvom "civilisering" formes gennem relativ social dynamik, ligger der nogle normative opfattelser af, hvad der er en passende individuel adfærd. Den unge skal kunne opfatte disse opfattelser i form af nogle sociale og kulturelle koder, som ikke er tydelige, men forstår den unge disse distingverede koder (altså opfører sig ordentligt), opfattes han/hun som et civiliseret menneske:

For kravet er at de holder sig væk fra kriminalitet. Og så er der sådan nogle detaljer med at de skal opføre sig ordentligt. Og der har vi som sagt tæt kontakt med familien. Og hvis der er nogle sanktioner, fordi de kommer for sent hele tiden, eller de ikke opfører sig ordentligt,

så er der besked til dem (familien). Så der er sådan en rigtig god dialog (interview med politibetjenten Tim).

De distingverede koder, som ligger bag ved den værdiladede formulering 'at opføre sig ordentligt', handler i marialet generelt om at have tillid til systemet, kende de danske samfundsnormer, kunne overholde tid og aftaler, tale pænt og ikke slå, og holde sig ude af kriminalitet.

Velfærdsarbejderne baserer således deres arbejde på værdier og idealer, som peger på nogle civiliserede dyder, der antages at være rodfæstet i det danske samfund, og som deres målgruppe skal lære eller udvise for at blive betragtet som civiliserede mennesker med en passende opførsel. Gennemgående peger de alle på *tid* som en værdi, der er vigtig for at kunne agere i det danske samfund. Tiden bliver en vigtig markør for, om man kan de sociale og kulturelle koder i det danske samfund; for om man har tilstrækkelig selvkontrol til at kunne overholde aftaler, eller om man opfattes som ustruktureret og ikke til at stole på. Her fortæller beboerrådgiveren *Erika*, hvordan hun igennem mange år har lært beboerne at komme til tiden og overholde aftaler:

*Og noget jeg har lært dem, det er at hvis de skal snakke med mig, og vi har en aftale, så skal de komme til tiden, for jeg sidder et kvarter, så går jeg. Og så har jeg godt nok stået et andet sted og set de har stået der. Men hvis de ikke kommer... Og det gør de. De kommer til tiden nu, men det har været svært. Og Gud hvor har man brugt meget tid på at sidde og vente (interview med socialarbejderen *Erika*).*

At komme til tiden og overholde aftaler bliver udlagt som nogle vigtige danske normer, som indvandreren skal lære.

Som det kommer til udtryk i flere af interviewene, handler dette om at kunne have tillid til hinanden og kunne stole på de aftaler, man laver. Dette er i overensstemmelse med antropologen Marie-Louise Johansens analyser af, hvordan palæstinensiske forældre i Gellerup-parken ved Århus mødes af velfærdsarbejdere som fx pædagoger med et krav om at udvise tillid som forudsætning for samarbejde, hvor tillid både kommer til at fremstå som en national markør og som et ultimatum for fortsat at få del i eksempelvis velfærdsydelsen at gå i børnehaven efter en situation med, hvad der fremstår som tillidsbrud for forældrene, da deres barn glemmes og låses inde i institutionen efter lukketid (Johansen 2013: 97-113). Indvandrergruppen bliver af flere af de velfærdsarbejdere, vi har interviewet, beskrevet som nogle, der har baggrund i samfund eller kulturer, hvor der ikke er tillid til systemet, hvilket beskrives som værende i dyb kontrast til det danske samfund "som bygger på værdier der hedder tillid fra starten" (interview med gadeplansarbejderen Atif), hvorfor det opfattes som nødvendigt at blive i stand til at kunne udvise ubetinget tillid til velfærdsarbejderen og velfærdssystemet. Tillid indebærer at kunne stole på andre mennesker og have en "aftale" om omgangsformer, fx at overholde tiden. Vi skal kunne forudsige adfærd for at kunne være trygge og have tillid til hinanden, og dette er, hvad Elias forstår ved civiliserede samfund (Elias 2000: 478).

Ud over at det er vigtigt at kunne tiden og overholde aftaler, så bliver det også tydeligt, at beskæftigelse og aktivitet bliver forstået af velfærdsarbejderne som vigtige dyder i det danske samfund. Enhver borger må være i aktivitet eller beskæftigelse for at blive opfattet som

et gyldigt medlem med en passende opførelse. Gadeplansarbejderne og politimændenes arbejde kommer blandt andet derfor til at dreje sig om at hjælpe målgruppen i aktivitet og beskæftigelse. Det skal dog ikke være hvilken som helst aktivitet, men den skal have et integrerende formål, både for indvandrerens egen skyld, men også for samfundets skyld. Interaktion med majoriteten peges på som en måde at få indvandrere til at blive integreret i samfundet på. Man kan sige, at omgang med majoritetspersoner forstås som civiliserende i sig selv, og derved markeres majoriteten som de civiliserede. Dette kan eksempelvis iagttages i dette udtryk: *Det skulle ikke være en eller anden systue hvor der kun er indvandrerkvinder, det skulle være det modsatte. Hun skulle ud på arbejdsmarkedet og møde nogle etnisk danske kvinder, så hun lærer den side af samfundet at kende* (interview med gadeplansarbejderen Said).

I forlængelse af ovenstående specifikke kulturelle og sociale koder, så fremkommer det af materialet, at der hos disse velfærdsarbejdere også ligger en forståelse af, at deres arbejde skal udvikle nogle kompetencer, som bliver anset som særlige danske. Som det ses i nedenstående uddrag af interview med gadeplansarbejderen Atif, så er det demokratiske dyder og selvstændighed der tillægges værdi, og forstås som særligt dansk: *Unge der vokser op i Danmark, skal også lære at tænke selv, og det er ret vigtigt at vi giver dem det* (interview med gadeplansarbejderen Atif). De unge skal altså lære at tænke selv, hvilket her er knyttet til at være samfundsborger i Danmark. Videre siger Atif, at de unge skal kunne klare at debattere, de skal klare at stille spørgsmål uden de hopper på hinanden, uden

de slås osv. osv. (interview med gadeplansarbejderen Atif). Disse udtalelser peger på elementer af det, der opfattes som den passende opførelse i det danske samfund, nemlig at kunne opføre sig demokratisk, hvilket her vil sige at kunne argumentere og bruge det verbale sprog frem for at 'hoppe på hinanden'. Han modsætter verbal diskussion med at slås. Det kropslige, selvhævdende bliver igen en modsætning til de danske værdier og bliver markeret som uciviliseret.

En moralsk stærk karakter

Den anden overordnede kategori, vi har fremanalyseret af materialet, drejer sig om moral i betydningen at appellere til de unge om at tage ansvar for sig selv og deres kvarter, og dermed fremstå som moralsk stærke og dermed civiliserede. På gadeplansarbejderen Atifs arbejdsplads kommer dette til udtryk ved, at de søger at gøre de unge brugere af stedet til frivillige og dermed transformere dem fra at være udsatte og/eller rødder til at være ressourcestærke individer: *Min tilgang har altid været at i de udsatte boligområder er der nogle ressourcer, og det er dem vi skal række hånden ud til. Fordi jeg mener netop at alle dem der bor der, er udsatte, men der må være nogle ressourcer, som kan være ambassadører, fordi jeg selv var sådan der. Dem skal man lytte til, fordi de kan rykke de udsatte boligområder. Og vores sted er netop bygget på og insisterer på, at der er ressourcer selv i udsatte boligområder, og det er hele begrebet frivillighed, det vil sige at man kan gøre dem til frivillige i deres lokalområde, så de bliver bannerførere. Det er deres stemme vi skal lytte til fra systemets side* (interview med gadeplansarbejderen Atif).

Hvis de unge 'ikke kan finde ud af' at

Velfærdsarbejdets "civiliseringsprojekt" og ønske om at skabe og forme civiliserede mennesker, indebærer derfor også en markering af det uciviliserede, som **kan virke ekskluderende og stigmatiserende, trods civiliseringsprojektets inkluderende intention.**

være frivillig, kan de lære det, og det er der ifølge Atif mange der skal lære: *For størstedelen af minoriteter som jeg arbejder med, jeg skal ikke generalisere, men dem jeg arbejder med, der er frivillighed noget der sker måske fordi man får en belønning for det. Så det her med en belønning, det driver dem rigtig meget* (interview med gadeplansarbejderen Atif). I modsætning hertil skal de unge lære at gøre noget uden belønning, af egen indre drift, og opfatte frivilligt arbejde som en slags indre drevet mission, ligesom det skete for Atif selv, da det på et tidspunkt stod klart for ham, at hans mission i livet skulle være at 'gøre en forskel' for mennesker. De unge ansføres på denne vis til – som gruppe – at blive deres egen og de udsatte boligområdets mest værdifulde ressource. Det, Atif såvel som nogle af de andre velfærdsarbejdere efterspørger og søger at fremmane, er, at nogle af de

unge selv viser sig som en slags spydspidser, så de kan rejse og civilisere ikke bare sig selv, men deres egen gruppe og hele udsatte områder. Lokalsamfundet fremstilles hermed som et potentielt moralsk rum, hvor stærke individer kan og bør træde frem for at redde og gendanne området i moralsk forstand. De unge og deres område tilskrives altså de mulige moralske egenskaber, som kan bringe dem videre. Hermed siges også, at stærke individer kan og skal stå for at drive det civiliseringsarbejde, som velfærdsarbejdet i øvrigt ikke klarer at stå for. På lignende måde beskriver Tim, at de unge for at holde sig ude af kriminalitet skal have viljestyrke og 'ikke se det danske samfund som en fjende', og så siger han: *Hvis de oven i købet kan få nogle af deres kammerater til at opføre sig anderledes, så er det fint. Der er jo nogle der er stærkere end andre; der er nogle*

der er sådan foregangsmand for nogen. Hvis man kan få dem med på en god idé, og de kan få nogen med, så er det jo super (Interview med politibetjenten Tim).

Tim opfatter, at indvandrergruppen har, hvad han kalder, en næsten 'medfødt mistillid' til det offentlige system og 'offentlighedspersoner', og denne mistillid forsøger politiet at få gruppen til at gøre op med. Samtidig beskriver han, at han godt ved, at indvandrergruppen bliver diskrimineret af politiet, og derfor med rette kunne nære en vis mistillid til 'systemet'. Han anerkender, at det er rigtigt, når de unge siger, at de hele tiden bliver stoppet af politiet i bestemte områder:

Altså hvis man ser speciel ud, så har man større opmærksomhed fra politiet der er på gaden. Ingen tvivl om det. Uden at der kommer flere sigtelser og flere sager. Og det skal man erkende

også som politimand, at sådan er det. Og det er måske ikke rimeligt, men vi kan ikke lave det om lige nu og her (Interview med politibetjenten Tim).

Men selvom han anerkender dette, siger han også, at 'alle' uanset hvad i denne sammenhæng skal 'opføre sig ordentligt' og 'tale pænt til hinanden', så konflikter og slåskampe undgås. Her kræves det af de unge, at de er i stand til at se fornufte i den orden og funktionalitet, som politibetjenten fremhæver og søger at opretholde i situationen på vegne af det offentlige system, på trods af at de unge bliver institutionelt diskrimineret og giver udtryk for, at de føler sig krænket. Selv i denne situation efterspørges et moralsk stærkt individ, der kan udvise tillid. Dette individ forestilles også at være et meget modstandsdygtigt og refleksivt individ; et individ, der med overskud kan håndtere diskrimination og krænkelser og stadig udvise tillid til systemets velfærdsarbejdere.

Det interessante ved dette fokus på, at stærke individer indenfor den udsatte gruppe skal civilisere og løfte hele den udsatte gruppe og det udsatte boligområde, er, at der hermed antydes et ansvar, men paradoksal nok også en styrke og en ressource indenfor gruppen. Det er også for Said eksempelvis et vigtigt princip, at indvandrerunge skal behandles som ansvarlige borgere, der skal og kan stilles krav til og ikke som anden- eller tredjerangsborgere, som man antager ikke kan tage ansvar. Fælles er, at de på paradoksal vis tilskriver de unge de civiliserede egenskaber, som de ønsker, de skal tilegne sig via opdragelsen i deres institutioner. Said udtrykker dog også en klar afvisning af den entydige civilisering og modernisering af de unge som gruppe, hvorved han implicit kan siges både at iagttage og at afvise den

de-civilisering og stigmatisering, der med Elias kan siges at være involveret i forebyggelsesarbejdets bestræbelser.

Markering af upassende stedlig placering

Den tredje og sidste overordnede kategori vi kan udlede af materialet angår sted. Sted og kriminalitet knyttes tydeligt sammen i de interviewedes udsagn. Tim siger meget klart om bekymrende adfærd: *jamen det er unge der bor i det vi kalder særligt udsatte områder*, dvs. bekymrende adfærd simpelthen er unge, der bor et bestemt sted. Det at bo dér er en adfærd, der er bekymrende. En måde at kriminalitetsforebygge på er for Tim at forsøge at flytte de unge væk fra de grupper, de er i og ud af de udsatte områder. Bo har tidligere lavet sin egen anskueliggørelse af sagen: hver gang en sag dukkede op på døgnrapporten, placerede han farvede knappenåle på et kort over området, og på den måde kunne han over tid konstatere, hvor piger og drenge, 'indvandrere' og 'danskere' udløste anmeldelser i døgnrapporten: *Du kan se socialt boligbyggeri: de sorte (knappenåle) det er indvandrerdrengene*. Samtidig er der en ide i materialet om, at de belastede områder skal tyndes ud eller blandes op og tilsættes fx (danske) frivillige udefra, selvom de unge selv forstås som frivillige. Eller om at områderne skal befri for nogle af de unge, dels så områderne bliver mere trygge og sikre og fri for kriminalitet den tid, de unge er væk, dels så de unge kan påvirkes et andet sted. Det at fjerne beboerne fra deres hjemlige omgivelser og fra stedet antages at have potentiale for ny og anderledes påvirkning, eksempelvis når Erika arrangerer ferier for beboere, mener hun de kan indgå i andre relationer og lære om andre nationaliteter ved

at være i blandede grupper – modsat de mere etnisk homogene grupper, de ellers har tendens til at færdes i. Her kan spores en antagelse om, at beboerne er negativt præget af det sted, de bor, og de mennesker, der omgiver dem til dagligt. Samtidig fremstår det som en naturlig mulighed fysisk at omplante mennesker for at 'give' dem nye muligheder for at gro. Som Christian Borchs analyser af de generelle kriminalpræventive strategier viser, kan vi her se, at det at blive opfattet som afviger eller udsat i et område dømmes som problematisk og i fare for at blive fordrevet eller tvangsfjernet (Borch 2005).

Denne latente fjernelse, eksklusion eller bortvisning er en tydelig tankefigur i materialets civiliserings- og forebyggelsesbestræbelser. Det skal forhindres, at bestemte – afvigende – mennesker mødes og foretager sig særlige ting på bestemte steder i områderne. Som en del af denne søgning efter 'at forhindre' foretager Said med sine kolleger monitoreringer og screeninger af uønsket adfærd i bestemte lokalområder, iført en særlig farve veste for at adskille sig fra de unge og undgå skud. De noterer de unges bevægelser i logbøger og informerer 'lokalsamfundet', hvis noget er 'bekymrende'. Som den norske kriminolog Nils Christie og den engelske kriminolog Daniel McCarthy har beskrevet, drejer forebyggelse sig om at bygge noget op foran det, der ønskes beskyttet, også i fysisk forstand, og fx sørge for at bestemte klienter fjernes fra et bestemt område (McCarthy 2014:124). Christie udtrykker det på denne måde: *Det der falder én ind er ord som udstødelse, udskillelse, frasortering, apartheid. Man slår ring om sig og sit og fjerner de fremmede, de farlige, fra sin nærhed* (Christie 2001: 8). Christie påpeger, at også stater,

især de rige af slagsen, slår ring om sig og sine i forsøget på at holde fremmede ud fra deres territorier. Det ser vi i disse år i Europa med uformindsket styrke. Samtidig er de flygtninge og indvandrere, der er indenfor den danske nationalstats grænser, genstand for latente ønsker om at blive fjernet og placeret i særlige områder, der stigmatiseres. Det at fjerne og flytte de unge væk fra stedet for kortere eller længere tid – og dermed at reducere og forhindre kriminalitet og gøre stedet til et trygtere sted – er altså en meget udbredt antagelse i materialet og i SSP-samarbejdet mere generelt. Antagelsen har været kritiseret af socialarbejdere og kriminologer for at fokusere på individet og være kortsigtet uden egentlig virkning for dem, der har behov for hjælp. Og hvis kriminalitetsforebyggelse ikke virker, og det måske ikke er muligt at forhindre al kriminalitet, kan man passende spørge til, hvilken betydning eller funktion forebyggelsen har, når arrangementet opretholdes.

Civiliserende offensivers de-civiliserende træk?

Vi har gennem artiklen undersøgt aspekter af velfærdsarbejdet, nemlig kriminalpræventivt politi og gadeplansarbejderes forebyggelsesarbejde i form af hvilke normer for individuel adfærd der stræbes efter for at forhindre uønskede tilstande eller hændelser. Forebyggelsesarbejdet og normerne for individuel adfærd har været begrebsliggjort via Elias' civiliseringsbegreb. Artiklens analyser viste, at bestræbelserne kunne begrebssættes som *kulturelt* passende opførelse, hvor det betones at kunne opføre sig ordentligt, komme til tiden, være i aktivitet og arbejde, tænke selv, være i etnisk blandede grupper, tale pænt og generelt udvise tillid til systemet som

del af almindelig nationalkulturel dansk opførelse; som havende en *moralsk* stærk karakter, hvor det centrale er at være et moralsk og stærkt individ, der kan tage ansvar for sig selv, sin gruppe, sit kvarter og ultimativt samfundets orden bl.a. ved at agere frivillig i eget kvarter og tåle diskrimination; og endelig angår bestræbelserne markeringer af upassende *stedlig* placering, hvor en latent fysisk eksklusion eller bortvisning viser sig som en fremtrædende tankefigur i forebyggelsen.

Det kan således synes som om, den civiliseringsproces, der tilsyneladende er involveret i forebyggelsesarbejdet og designet til at opnå velfærd, integration og solidaritet, indebærer modsigelser og paradokser i form af de-civiliserende tendenser. Flere har i forlængelse af Elias, bl.a. Wacquant, søgt at fremhæve de paradokser og ambivalenser i civiliseringsprocessen, der fremmes gennem regeringers 'civiliserende offensiver' overfor, hvad der antages at være problematiske befolkningsgrupper som eksempelvis 'indvandrerungdom' (Rodger 2013: 89). Civiliserende offensiver synes at antage, at en bestemt slags funktionel demokratisering kan og bør tvinges igennem af statsmagt, bl.a. ved hjælp af velfærdsarbejde. Det betyder, at velfærdsstatens og velfærdsarbejderes anstrengelser for at civilisere og integrere marginaliserede befolkningsgrupper og få dem til at bide sig fast i en arbejdsmarkedslogik må forstås i en kontekst af de-civilisering. Forebyggelsens civiliseringsproces er således stigmatiserende, ekskluderende, skabende klasse og race på trods af – eller netop igennem – den inkluderende civiliserende intention rettet mod i forvejen marginaliserede og stigmatiserede befolkningsgrupper og boligområder. Sociologisk

set vil vi fremhæve, at de-civiliseringen ser ud til at fungere gennem intentionen om civilisering og ved hjælp af den, fordi den 'hjælper' med at markere grænsen for civilisation og ekskludere, andetgøre og krænke dem, der i processen opgøres som uciviliserede eller tæt på.⁵ Kriminalitetsforebyggelse kan i denne situation derfor konkluderes at være samfundsforstærkende og på sin vis rå; forstærkende samfundets eksisterende orden og opdelte karakter og dermed også samfundets de-civiliserende tendenser. ♦

REFERENCER

- Borch, C. (2005): Crime Prevention as Totalitarian Biopolitics, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 6(2): 91-105.
- Brante, T. (2013) The professional landscape: The historical development of professions in Sweden. *Professions and Professionalism* 3(2), <http://dx.doi.org/10.7577/pp.558>.
- Buus, H. (2001): *Sundhedsplejerskeinstitutionens dannelse. En kulturteoretisk og kulturhistorisk analyse af velfærdsstatens embedsværk*. Copenhagen: Museum Tusulanums Forlag.
- Christie, N. (2001): Forebyggelse, *Social Kritik* Vol. 13, No. 72: 4-14.
- Elias, N. (2000): *The civilizing process: sociogenetic and psychogenetic investigations*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- DKR: Det Kriminalpræventive Råd (2012): SSP – en guide til samarbejdet.
- Esping-Andersen, G. (1991): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Gilliam, L. og E. Gulløv (2012): *Civiliserende institutioner. Om idealer og distinktioner i opdragelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hansen, C. S. (2014): Ungdomsklubbernes og gadeplansarbejdets historie og aktualitet, in Johannsen, G. S. & Petersen, M. (red.): *Unge livsvilkår – muligheder, risici og professionelle udfordringer*. København: Akademisk forlag.
- Johansen, M.-L. (2013): *In the Borderland. Palestinian Parents navigating Danish Welfare State Interventions*. Danish Institute against Torture. DIGNITY Publication, PhD Thesis.
- Johansen, E. og B. Lihme (1989): SSP – Socialpoliti under dække? *Social Kritik* 2(2): 96-102.
- Jöncke, S. (2011): Integrating Denmark: The Welfare State as a National(ist) Accomplishment, in K.F. Olwig & K. Paerregaard (eds.): *The Question of Integration: Immigration, Exclusion and the Danish Welfare State*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Koch, I. (1988): SSP – det Social Sympatiske Politi, *Social Kritik* 1(1): 8-12.
- Lamont, M. & Swidler, A. (2014): Methodological Pluralism and the Possibilities and Limits of Interviewing, *Qualitative Sociology* 37(2):153-171.
- Larsen, A. S. T. (2015): 'Opfør dig ordentligt' – Velfærdsarbejderes 'civiliseringsprojekt' med indvandrerer. Kandidatopgave ved Afdeling for Pædagogik, Københavns Universitet.
- Larsen, V. og T. Øland (2011): 'Integrationisme' i pædagogisk forskning og professionalisme, *Praktiske Grunde: Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab* 5(1): 5-16.
- McCarthy, D.J. (2014): *'Soft' Policing. The Collaborative Control of Anti-Social Behaviour*. London: Palgrave Macmillan.
- Nissen, M.A.; Fallov, M.A.; Ringø, P.; Kjaerulff, J. & Birk, R.H.: (2015): Det produktive menneske. Om neoliberalisme, politiske ideer og socialt arbejde som forandringsagent, *Social Kritik* 141: 14-27.
- Rodger, J. L. (2013): Loïc Wacquant and Norbert Elias: advanced marginality and the theory of the de-civilising process, in Squires, P. and J. Lea (eds.): *Criminalisation and advanced marginality. Critically exploring the work of Loïc Wacquant*. London: The Polity Press.
- Wacquant, L. (2001): The Advent of the Penal State Is Not a Destiny, *Social Justice* 28(3): 81-87.
- Wacquant, L. (2008): *Urban Outcasts – A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Øland, T. (2015): Crime prevention care and control in Copenhagen after 9-11: The Danish welfare state crafted anew, Paper præsenteret ved konferencen 'From the Thirty Years' Crisis to Multi-polarity: The Evolution of the Geopolitical Economy of the 21st Century World', University of Manitoba, Winnipeg, 25.-27. September 2015.

ENDNOTES

- ¹ Jf. <http://mef.ku.dk/ansatte/?pure=da/persons/44783>. Velfærdsarbejderne i undersøgelsen arbejder med flygtninge og indvandrere enten som del af deres almene opgave i særlige boligområder eller i form af specialfunktioner defineret i retning af arbejdet med flygtninge- og/eller indvandrergrupper.
- ² Vi opfatter det empiriske materiale som produceret af bl.a. det brede teoretisk-analytiske blik vi anvender, men også af andre betingelser som det vil føre for vidt at komme ind på her. Det betyder ikke, at det empiriske materiale eller det vi finder i vores analyser, er determineret af vores teoretisk-analytiske blik, men at vi har et fokus og nogle eksplicitte antagelser om dette fokus som vi får detaljeret ved hjælp af empirien og som skal sørge for, at vi analytisk får løftet noget andet frem af empirien end empiriens egne udtryk eller hvad en almindelig hverdagsforståelse ville kunne frembringe. Det væsentlige er, at den videnskabelige viden vi her søger at fremstille, er en slags fabrikeret viden, genereret af vores videnskabelige arbejde, og ikke en trofast refleksion af en realitet eller sandhed, hvorfor det heller ikke giver mening sensationelt at pege på, at vores viden er konstrueret. Det er vores udgangspunkt, at videnskabelig viden er konstrueret, og opgaven er så vidt muligt at søge at redegøre for hvordan. På den måde er vores viden afgrænset og begrænset og udtrykker ikke 'hele sandheden' om velfærdsarbejdernes forehavender. Vi opererer altså ikke med hverken et empiricistisk eller et positivistisk sandhedsideal, hvor der hersker en forestilling om, at sandhed bør grundes i den 'hele og autentiske' empiri som per definition ikke bør være bragt i forbindelse med teori-ladete instrumenter og eksplicitte antagelser. Endelig fokuserer vi heller ikke på hermeneutisk at fremdrage modsatrettede og ambivalente perspektiver i interviewsubjekternes udsagn, selvom ambivalenser og paradokser i interviewpersonernes forestillinger spiller en stor sociologisk rolle i vores analyse.
- ³ Interviewene er foretaget i hhv. januar, marts og maj 2014. Alle personer og steder er beskrevet på en måde, så personerne fremstår anonymiserede.
- ⁴ Se i øvrigt hjemmesiden for forskningsgruppen Velfærdsarbejdets sociologi og historie <http://mcc.ku.dk/research/focus-areas/welfareworktrine/> hvor denne forståelse oparbejdes gennem diverse aktiviteter og projekter.
- ⁵ I Wacquants analyser af det han kalder avanceret marginalisering, er de-civilisering et internt træk ved den kapitalistiske udvikling, og det er centralt, at de problematiserede befolkningsgrupper, som bliver konstrueret i skyggen af et kaos af økonomisk krise, bliver et mere vedvarende træk ved samfundsordenen, fordi disse grupper i stigende grad bliver umulige at få tilbage på arbejdsmarkedet og ind i den almindelige økonomi (Wacquant 2008). Hvorvidt og hvordan dette er tilfældet for den danske case, vil det føre for vidt at komme ind på her. Men noget er der nok om snakken.